

Μαρούσι, 29 Οκτωβρίου 2018

Χαιρετισμός του Αντιπροέδρου της ΑΔΑΕ

κ. Μιχάλη Σακκά

«Απόρρητο Ηλεκτρονικών Επικοινωνιών και Ασφάλεια στο Διαδίκτυο»

Κυρίες και κύριοι

Αγαπητά μου παιδιά,

Σας ευχαριστούμε που τιμήσατε την πρόσκληση της ΑΔΑΕ.

Κατ' αρχήν, να ευχηθώ στους μαθητές και τις μαθήτριες των Λυκείων που παρευρίσκονται εδώ καλή πρόοδο. Χαιρόμαστε πολύ για το ενδιαφέρον σας να ενημερωθείτε για ένα επίκαιρο και σημαντικό θέμα που μας αφορά όλους και κυρίως εσάς: την ασφάλεια στο διαδίκτυο και πώς αυτή συνδέεται με το συνταγματικά κατοχυρωμένο δικαίωμα στο απόρρητο της επικοινωνίας.

Και γιατί επίκαιρο και σημαντικό? Να σας δώσω το πιο πρόσφατο παράδειγμα. Στις 16 Οκτωβρίου πραγματοποιήθηκε η τριμελής κοινωνική σύνοδος κορυφής της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η οποία πραγματοποιείται δύο φορές το χρόνο. Σε αυτή συμμετέχουν ηγέτες των ευρωπαϊκών οργανώσεων εργοδοτών και εργαζομένων, της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, των αρχηγών κρατών και κυβερνήσεων της ΕΕ.

Το θέμα της συνόδου ήταν «Η ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας, η δημιουργία βιώσιμων θέσεων εργασίας και η κοινωνική δικαιοσύνη στην Ευρωπαϊκή Ένωση», και οι συζητήσεις επικεντρώθηκαν στην ψηφιακή επανάσταση και τις δυνατότητες που προσφέρει για την αγορά εργασίας και την οικονομία. Ιδιαίτερα σημαντικό το θέμα για τους νέους και το μέλλον τους η δημιουργία θέσεων εργασίας.

*Βεβαίως, η ψηφιακή επανάσταση βασίζεται σε ένα ασφαλές διαδίκτυο που θα εμπνέει **εμπιστοσύνη** στους χρήστες. Με άλλα λόγια, προϋποθέτει ότι ΟΛΟΙ, το κράτος, οι πολίτες και οι επιχειρήσεις, θα έχουμε ενστερνιστεί αυτό που στην ΑΔΑΕ ονομάζουμε **κουλτούρα ασφάλειας**, θα εφαρμόζουμε δηλαδή βασικούς κανόνες ασφάλειας.*

*Πριν προχωρήσω όμως, θα ήθελα να σας συστήσω την **Ανεξάρτητη Αρχή για τη Διασφάλιση του Απορρήτου των Επικοινωνιών** και να αναφερθώ στο συνταγματικά κατοχυρωμένο δικαίωμα στην ιδιωτικότητα της επικοινωνίας.*

Ίσως θυμόσαστε από το μάθημα της Κοινωνικής και Πολιτικής Αγωγής στην Γ' Γυμνασίου, για να χαρακτηριστεί ένα κράτος, κράτος δικαίου, οφείλει να διέπεται από δημοκρατικές αρχές. Υπάρχει κράτος που να διεκδικεί τον τίτλο κράτος δικαίου χωρίς να διασφαλίζει και να προστατεύει τα ατομικά και κοινωνικά δικαιώματα των πολιτών? Όχι φυσικά.

Και σε ποια δικαιώματα αναφερόμαστε ? Π.χ. στην ισότητα των πολιτών έναντι του νόμου, στην προσωπική ελευθερία, στο δικαίωμα της εργασίας, στη θρησκευτική ελευθερία, στο άσυλο της κατοικίας, κλπ. Όταν ένα δικαίωμα θεωρείται θεμελιώδες, κατοχυρώνεται στο Σύνταγμά μας κάτι που σημαίνει ότι όλοι οι νόμοι πρέπει να είναι σύμφωνοι με αυτό. Έτσι και το δικαίωμα στο απόρρητο της επικοινωνίας αναγνωρίζεται ως θεμελιώδες δικαίωμα και προστατεύεται από το Ελληνικό Σύνταγμα.

Μάλιστα, το απαραβίαστο της επικοινωνίας κατοχυρώνεται ως δικαίωμα ήδη από το 1831 στο βελγικό σύνταγμα με διάταξη η οποία υιοθετήθηκε από το ελληνικό Σύνταγμα του 1844, όπου αναφέρεται ότι «Το απόρρητον των επιστολών είναι

απαραβίαστον». Και επειδή στα χρόνια του Όθωνα η διάταξη αυτή παραβιαζόταν συνεχώς, το Σύνταγμα του 1864, χαρακτηρίζει το απόρρητο των επιστολών ως «απολύτως» απαραβίαστο.

Τι προστατεύεται ? Σήμερα πλέον όχι μόνο το απόρρητο των επιστολών.

Στο ισχύον ελληνικό σύνταγμα με το άρθρο Σ.19 προστατεύεται κάθε επικοινωνία που έχει είτε προσωπικό είτε επαγγελματικό χαρακτήρα, το περιεχόμενο της επικοινωνίας αυτής αλλά και το ίδιο το γεγονός ότι πραγματοποιήθηκε μια επικοινωνία μεταξύ δύο ατόμων. Και όταν λέμε κάθε επικοινωνία, εννοούμε γραπτά μηνύματα, τηλεφωνήματα, ηλεκτρονικά μηνύματα, φαξ, καθώς και επικοινωνία με οποιοδήποτε άλλο μέσο, που υπάρχει σήμερα ή που θα ανακαλυφθεί στο μέλλον.

Σημειώστε ότι, η προστασία του απορρήτου αφορά όλα τα στάδια της διαδικασίας της επικοινωνίας, μέχρι τη στιγμή που ο παραλήπτης λαμβάνει το μήνυμα. Από εκείνη τη στιγμή και μετά, μπορεί να ισχύουν άλλα ατομικά δικαιώματα, όπως για παράδειγμα το δικαίωμα προστασίας προσωπικών δεδομένων.

Είναι όμως το δικαίωμα στο απαραβίαστο της επικοινωνίας απεριόριστο? Η απάντηση είναι όχι. Μετά από εντολή της δικαστικής αρχής (π.χ. της εισαγγελίας), μπορεί να γίνει «άρση του απορρήτου» όπως λέγεται, για λόγους εθνικής ασφάλειας αλλά και στις περιπτώσεις των ιδιαίτερα σοβαρών εγκλημάτων (π.χ. απαγωγή). Τότε, η δημόσια αρχή μπορεί να επέμβει και να παρακολουθήσει οποιαδήποτε μορφής επικοινωνία, πάντα με βάση τον σχετικό νόμο.

Και ερχόμαστε στον ρόλο της ΑΔΑΕ στην προστασία του θεμελιώδους αυτού δικαιώματος.

Στο άρθρο 19 του Συντάγματος, όπως διαμορφώθηκε από τη συνταγματική αναθεώρηση του 2001, προβλέφθηκε η συγκρότηση ανεξάρτητης αρχής για τη διασφάλιση του απορρήτου των επικοινωνιών. Έτσι, το 2003 συστάθηκε η ΑΔΑΕ, μια ανεξάρτητη αρχή που λογοδοτεί στο Ελληνικό Κοινοβούλιο και ιδρύθηκε με σκοπό να αποτελέσει την «εγγυήτρια αρχή» ώστε να μη θίγεται η ιδιωτική ζωή του πολίτη.

Γιατί? Επειδή, όπως τονίζεται και στην εισηγητική έκθεση του Νόμου 3115/2003 με τον οποίο ιδρύθηκε η ΑΔΑΕ, η προστασία του απορρήτου των επικοινωνιών αποτελεί προϋπόθεση για την πρόοδο των σύγχρονων κοινωνιών, οι οποίες - όπως είπαμε και νωρίτερα- βασίζονται όλο και περισσότερο στην ανταλλαγή γνώσεων, πληροφοριών και δεδομένων.

Σήμερα λοιπόν, οι ραγδαίες και συνεχείς εξελίξεις της τεχνολογίας στον τομέα των ηλεκτρονικών επικοινωνιών αλλά και των ταχυδρομικών υπηρεσιών επιτρέπουν να επικοινωνούμε ταχύτερα και πιο άμεσα. Ταυτόχρονα όμως, καθιστούν πιο εύκολη την παραβίαση της εμπιστευτικότητας της επικοινωνίας από κακόβουλους οι οποίοι εκμεταλλεύονται τα «κενά ασφάλειας», όπως λέγονται τα τρωτά σημεία των συστημάτων ή των διαδικασιών.

Ποιος είναι ο ρόλος της ΑΔΑΕ? Κατ' αρχήν η πρόληψη των παραβιάσεων. Μια από τις κύριες αρμοδιότητες της ΑΔΑΕ είναι να ελέγχει τις επιχειρήσεις που παρέχουν υπηρεσίες ηλεκτρονικών επικοινωνιών για να εξακριβώσει ότι εφαρμόζουν μια σειρά από μέτρα ασφάλειας ώστε να ενισχύεται η ανθεκτικότητά τους απέναντι σε κινδύνους παραβίασης του απορρήτου των επικοινωνιών των πελατών τους. Ότι δηλαδή εφαρμόζουν τους κανονισμούς και τις οδηγίες που έχει εκδώσει η Αρχή. Για παράδειγμα, οι πάροχοι θα πρέπει να φροντίζουν ώστε τα δίκτυά τους να είναι ανθεκτικά σε κυβερνοεπιθέσεις.

Η ΑΔΑΕ λοιπόν, με τη θέσπιση κανονισμών για το απόρρητο και την ασφάλεια δικτύων και υπηρεσιών, τους ελέγχους που κάνει στους παρόχους και με την επιμελή διερεύνηση των καταγγελιών που λαμβάνει από τους πολίτες, έχει συμβάλει στο να αναπτυχθεί και να εδραιωθεί η απαραίτητη κουλτούρα ασφάλειας στην κοινότητα των παρόχων των ηλεκτρονικών επικοινωνιών και ταχυδρομικών υπηρεσιών.

Όμως, ο καθένας από εμάς που χρησιμοποιούμε ηλεκτρονικά δίκτυα επικοινωνιών αποτελεί ένα κρίσιμο παράγοντα ασφάλειας δικτύων και πληροφοριών. Μ' άλλα λόγια, η ασφάλεια στο διαδίκτυο εξαρτάται και από εμάς.

Ας δούμε όμως πολύ σύντομα τι σημαίνει η λέξη «ασφάλεια» στις ηλεκτρονικές επικοινωνίες.

Οι βασικές ιδιότητες της ασφάλειας είναι η **Εμπιστευτικότητα**, η **Ακεραιότητα** και η **Διαθεσιμότητα** της πληροφορίας που ανταλλάσσεται. Δηλαδή, η παροχή αξιόπιστων (δηλαδή όχι αλλοιωμένων - ακέραιων) πληροφοριών ή μηνυμάτων, που είναι διαθέσιμα μόνο στους παραλήπτες (εμπιστευτικότητα) όταν τα χρειάζονται.

Όπως αντιλαμβάνεστε, η **Εμπιστευτικότητα**, που αναφέρεται στο απόρρητο των επικοινωνιών, είναι βασικός παράγοντας της ασφάλειας και ως εκ τούτου βασική προϋπόθεση για την οικοδόμηση της απαραίτητης για όλους μας εμπιστοσύνης, η οποία με τη σειρά της αποτελεί όπως είπαμε νωρίτερα το θεμέλιο της ανάπτυξης και ευημερίας μιας κοινωνίας. Για παράδειγμα, οι έρευνες¹ βεβαιώνουν ότι όσο πιο ασφαλής είναι μία επιχείρηση στον κυβερνοχώρο, όσο δηλαδή περισσότερο έχει μεριμνήσει για τη θωράκισή της από κινδύνους, τόσο περισσότερη εμπιστοσύνη εμπνέει στους καταναλωτές, συνεργάτες της κλπ. και έτσι κερδίζει την προτίμησή τους. Και αυτό φυσικά συμβάλλει ώστε οι επιχειρήσεις αυτές να επιτυγχάνουν καλύτερα οικονομικά αποτελέσματα σε σύγκριση με εταιρίες που δεν μεριμνούν εξίσου για την ασφάλειά τους στον κυβερνοχώρο.

Σας ευχαριστώ πολύ για την προσοχή σας!

Κλείνοντας θα ήθελα να ευχαριστήσω και πάλι τον Δήμο Αμαρουσίου που μας φιλοξενεί σήμερα εδώ, καθώς και όλα τα στελέχη του Δήμου για την άψογη συνεργασία σε όλα τα θέματα της διοργάνωσης και βεβαίως τον κ. Οικονόμου που μας τίμησε σήμερα ως εκπρόσωπος του ENISA, το Safer Internet και τον εκπρόσωπό του κ. Κορμά για την υποστήριξη της ενημερωτικής αυτής εκδήλωσης της ΑΔΑΕ. Τέλος, θα ήθελα να συγχαρώ όλους τους νέους που είναι μέλη της Ελληνικής Εθνικής Ομάδας Κυβερνοασφάλειας, για την διάκριση που κατέκτησαν στον Πανευρωπαϊκό Διαγωνισμό Κυβερνοασφάλειας που μας έκανε υπερήφανους! Έχουμε κοντά μας σήμερα την κυρία Τσιτσούλα και τον κ. Βαβούση που εκπροσωπούν την ομάδα και θα μας μιλήσουν για την επιτυχία τους! Και σ' ανώτερα!

Σας ευχαριστούμε πολύ!

Θα ήθελα να καλέσω στο βήμα τον επόμενο ομιλητή κ. Δημοσθένη Οικονόμου, Επικεφαλής της Μονάδας Ασφαλών Υπηρεσιών του Ευρωπαϊκού Οργανισμού για την Ασφάλεια Δικτύων και Υπηρεσιών (ENISA)

¹ <http://www.sepe.gr/gr/research-studies/article/12078793/oi-psifiaka-asfaleis-petuhainoun-upsilotera-esoda/>